

УДК 339:664

Глущенко Ярослава Іванівна

кандидат економічних наук, доцент

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Hlushchenko Yaroslava

PhD, Associate Professor

National Technical University of Ukraine

"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

ORCID: 0000-0003-1454-0369

Сахно Катерина Сергіївна

студентка

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Sakhno Kateryna

Student of the

National Technical University of Ukraine

"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

ORCID: 0009-0006-9008-267X

**АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА ЕКСПОРТНИЙ
ПОТЕНЦІАЛ ВІТЧИЗНЯНОЇ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ
ANALYSIS OF THE IMPACT OF THE WAR IN UKRAINE ON THE
EXPORT POTENTIAL OF THE DOMESTIC FOOD INDUSTRY**

Анотація. В статті здійснено огляд наявних методів оцінювання експортного потенціалу, з акцентом на експортний потенціал галузі,

зокрема харчової промисловості. Визначено перелік показників для оцінювання експортного потенціалу харчової промисловості України та проведено аналіз їх динаміки. Визначено основні зміни в динаміці обраних показників після початку повномасштабного вторгнення. Узагальнено показники за групами відповідно особливостей змін в їх динаміці після початку повномасштабного вторгнення. Досліджено структурні зміни в експорті продукції харчової промисловості за товарними категоріями.

Аналіз динаміки обраних показників показав суттєві зміни в експортному потенціалі харчової промисловості України у 2022 році, зокрема суттєве скорочення спостерігається щодо таких показників як чисті обсяги експорту продукції харчової промисловості, експорт продукції харчової промисловості на душу населення, відношення українського експорту продукції харчової промисловості до загальносвітового, коефіцієнт ефективності експорту продукції харчової промисловості. Також встановлено, що харчова промисловість зазнала помірного скорочення обсягів експорту порівняно з іншими галузями вітчизняної економіки.

Метою роботи є оцінювання експортного потенціалу харчової промисловості України під впливом негативних факторів зовнішнього середовища. Методика дослідження базується на аналізі змін в динаміці показників оцінювання експортного потенціалу харчової промисловості до та після початку повномасштабного вторгнення та структурних змін в експорті. Наукова новизна полягає в удосконаленні методичного підходу до оцінювання експортного потенціалу галузі, а саме запропоновано використовувати коефіцієнт ефективності експорту галузі, що є адаптованим варіантом коефіцієнту ефективності експорту, що дало змогу застосовувати наявні підходи до оцінювання експортного потенціалу країни загалом на рівні окремої галузі. Практична значимість полягає у тому, що результати оцінювання впливу війни на експортний

потенціал української харчової промисловості можуть бути використані для формування стратегій подальшого розвитку галузі та експортно-орієнтованих стратегій відновлення та розвитку вітчизняної економіки.

Ключові слова: *експорт, експортний потенціал, харчова промисловість, експортний потенціал харчової промисловості, вплив війни на експортний потенціал.*

Summary. *The article reviews the existing methods of assessing export potential, with an emphasis on the export potential of the industry, in particular the food industry. A list of indicators for evaluating the export potential of the food industry of Ukraine was defined and an analysis of their dynamics was carried out. The main changes in the dynamics of selected indicators after the start of a full-scale invasion were determined. Indicators by groups are summarized according to the characteristics of changes in their dynamics after the start of a full-scale invasion. Structural changes in the export of food industry products by commodity category were studied.*

The analysis of the dynamics of the selected indicators showed significant changes in the export potential of the food industry of Ukraine in 2022, in particular, a significant reduction is observed in such indicators as the net volume of exports of food industry products, exports of food industry products per capita, the ratio of Ukrainian exports of food industry products to the global, coefficient efficiency of export of food industry products. It was also established that the food industry experienced a moderate reduction in export volumes compared to other branches of the domestic economy.

The purpose of the work is to assess the export potential of the food industry of Ukraine under the influence of negative factors of the external environment. The research methodology is based on the analysis of changes in the dynamics of indicators for evaluating the export potential of the food industry before and after the start of a full-scale invasion and structural changes

in exports. The scientific novelty consists in the improvement of the methodical approach to the assessment of the export potential of the industry, namely, it is proposed to use the coefficient of export efficiency of the industry, which is an adapted version of the coefficient of export efficiency, which made it possible to apply the existing approaches to the assessment of the export potential of the country in general at the level of a separate industry. The practical significance lies in the fact that the results of the assessment of the impact of the war on the export potential of the Ukrainian food industry can be used to form strategies for the further development of the industry and export-oriented strategies for the recovery and development of the domestic economy.

Key words: *export, export potential, Food Industry, export potential of the food industry, the impact of war on export potential.*

Постановка проблеми. Повномасштабне російське вторгнення спричинило суттєві наслідки для української економіки. Так, у 2022 р. спостерігається загальна рецесія вітчизняної економіки, що супроводжується погіршенням майже всіх основних макроекономічних показників. Для виходу з рецесії необхідна розробка стратегії подальшого економічного розвитку, що має базуватись на оцінці наслідків війни на окремі галузі економіки.

Харчова промисловість є важливою складовою національної економіки, а розвиток її експортного потенціалу може слугувати одним зі стимулів економічного відновлення. Таким чином для аналіз впливу війни в Україні на експортний потенціал харчової промисловості є важливим етапом формування стратегії розвитку даної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання економічної сутності, факторів розвитку та методів оцінювання економічного потенціалу досліджували такі вітчизняні вчені як: Лаврів І. М. [5], Радченко Е. Є. [12], Бондар В. Ю. [1], Чухраєва Н. М. [20], Матвеев В. В.,

Ярмоленко І. К. [7], Нікітіна А. В., Юдіна І. В. [9], Мельник Т. М. [8], Ховрак І. В., Безпарточка В. І., Похила М. О. [18], Ус Т. В. [16], Дунська А. Р., Харченко І. А. [4] та інші.

Проблеми та фактори розвитку вітчизняної харчової промисловості вивчали такі вчені як: Шевченко Д. М. [21], Пилипенко О. Є. [11], Дейнеко Л. В., Семененко О. [14], Римар О. Г., Мазуркевич І. О., [13] Купчак П. М., Товста Т. Л. [15], Лига Д. Л., Іщенко С. В., Скрипнюк К. О., Одинцов М. М. [6], Хомюс Н. Л., Солтис О. М. [19] та інші.

Втім питання оцінювання експортного потенціалу харчової промисловості в Україні під впливом негативних факторів зовнішнього середовища потребують особливої уваги в умовах воєнного стану.

Формування цілей статті. Метою статті є оцінювання експортного потенціалу харчової промисловості України під впливом негативних факторів зовнішнього середовища.

Виклад основного матеріалу. На основі опрацювання джерел [8, 17], було вирішено для оцінювання експортного потенціалу харчової промисловості України в даному дослідженні використати наступні показники: чистий обсяг експорту товарів харчової промисловості; відношення обсягів експорту товарів харчової промисловості до ВВП; відношення обсягів експорту товарів харчової промисловості до обсягу їх виробництва; відношення частки експорту продукції харчової промисловості до світового обсягу експорту даної продукції; вартість експорту продукції харчової промисловості на душу населення; коефіцієнт компаративної переваги в експорті продукції харчової промисловості; коефіцієнт ефективності експорту галузі. Серед них деякі комплексні показники заслуговують на додаткове пояснення.

Коефіцієнт компаративної переваги — це показник, що відображає, чи має країна відносну перевагу в експорті окремої товарної групи, чи даною перевагою користуються її партнери і розраховується за формулою:

$$КП_{ij} = \ln \left(\frac{Ex_{ij}/Im_{ij}}{Ex_i/Im_i} \right) \quad (1)$$

де $КП_{ij}$ — показник компаративної переваги i -ї країни за j -м товаром;

Ex_i, Im_i — експорт та імпорт i -ї країни;

Ex_{ij}, Im_{ij} — експорт та імпорт j -го товару i -ї країни.

Якщо $КП_{ij} > 0$, то для j -го товару це означає, що i -та країна має компаративну перевагу в експорті до інших країн. При $КП_{ij} < 0$ закордонні партнери мають компаративну перевагу в експорті j -го товару [17].

Коефіцієнт ефективності експорту галузі — варіант коефіцієнту ефективності експорту, запропонованого Мельник Т. М. для оцінювання експортного потенціалу країни, адаптований для оцінювання експортного потенціалу окремої галузі, де сукупний обсяг національного та світового експорту замінено на обсяг експорту продукції галузі, а обсяги ВВП замінено на обсяги виробництва продукції галузі, що розраховується за наступною формулою:

$$EEEx_i = \frac{Ex_i/ЧН_i \cdot Ex_i/V_c \cdot 100}{Ex_c/ЧН_c \cdot Ex_i/V_i} \quad (2)$$

де $EEEx_i$ — коефіцієнт ефективності експорту галузі;

Ex_i — експорт продукції галузі експорт i -ї країни;

Ex_c — світовий експорт продукції галузі;

$ЧН_i$ — чисельність населення i -ї країни;

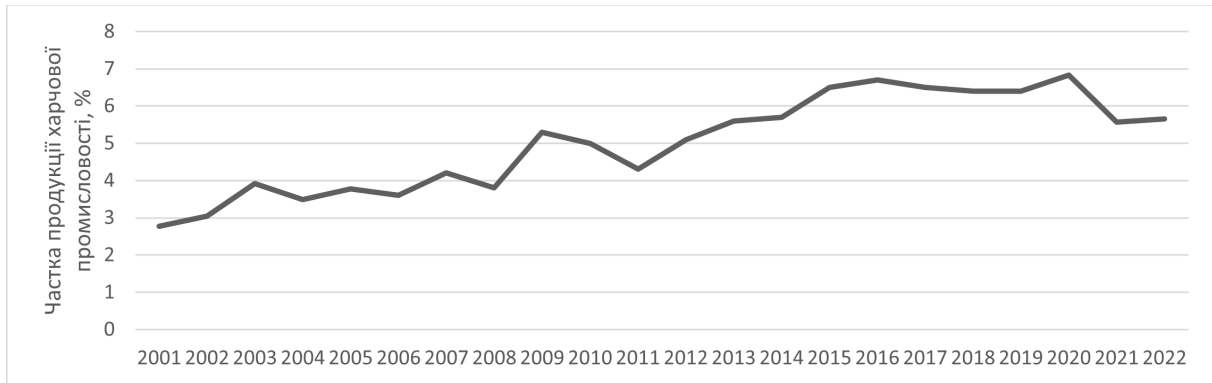
$ЧН_c$ — чисельність населення світу;

V_i — обсяг виробництва продукції галузі в i -й країні;

V_c — світовий обсяг виробництва продукції галузі.

Традиційно частка продукції харчової промисловості в структурі українського експорту (рис. 1) протягом останніх років складає 5,5–6,8%, при цьому спостерігається тенденція до її зростання (так, наприклад до

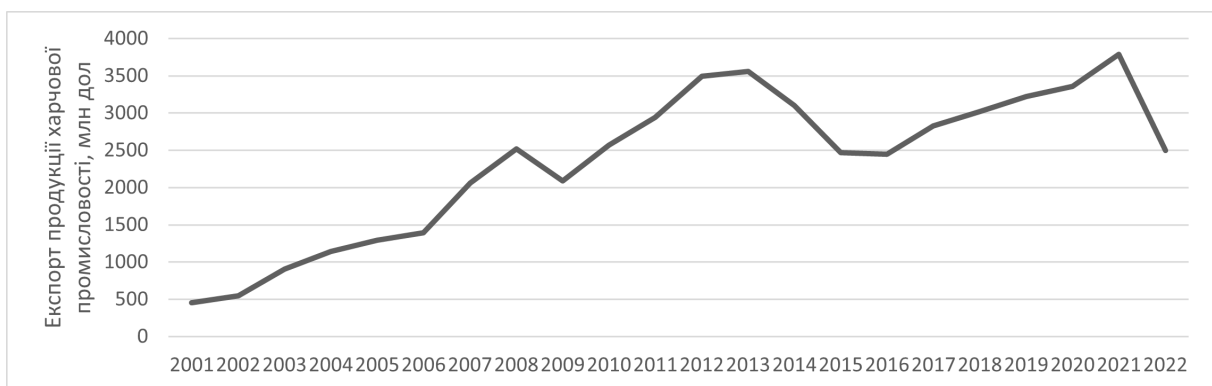
2009 р. вона майже завжди становила до 4%, а протягом 2009–2012 рр., — коливалась у межах 4,3–5,3%).

Рис. 1. Динаміка частки продукції харчової промисловості в структурі українського експорту протягом 2001–2022 років

Джерело: побудовано на основі [3]

З даних рис. 1 також видно, що у 2022 р. частка харчової промисловості в експорті дещо збільшилась порівняно з 2021 р. Проте варто зазначити, що по-перше, показник 2022 р. цілком відповідає наявному тренду, та по-друге, дане збільшення є результатом того, що експорт продукції харчової промисловості зазнав меншого скорочення порівняно із сукупним експортом. Так, рис. 2 демонструє, що чисті значення експорту скоротились на 34% порівняно з 2021 р., сягнувши рекордно низьких показників за останні 10 років, на рівні з найнижчими значеннями 2015–2016 рр.

Рис. 2. Динаміка обсягу українського експорту продукції харчової промисловості протягом 2001–2022 років

Джерело: побудовано на основі [3]

З даних таблиці 1 видно, що загалом експорт товарів у 2022 р. скоротився на 35% порівняно з аналогічним показником 2021 р. Експорт продукції харчової промисловості скоротився лише трохи менше — на 34%. Найбільшого скорочення зазнали такі галузі як металургія, хімічна промисловість, мінеральні продукти, а найменшого — сільське господарство та текстильна промисловість. Харчову промисловість можна віднести до галузей, де спостерігається скорочення в межах середнього.

Таблиця 1

**Порівняння скорочення обсягів українського експорту товарів за
окремими галузями у 2022 р. порівняно з 2021 р.**

Галузь	Обсяг експорту у 2021 р., млн дол	Обсяг експорту у 2022 р., млн дол	Скорочення
Металургія	15991	6003,462	62%
Хімічна промисловість	2815,604	1286,753	54%
Мінеральні продукти	8414373	4322523	49%
Харчова промисловість	3788,475	2496,887	34%
Машинобудування	5936,602	4092,763	31%
Текстильна промисловість	864,9846	671,5175	22%
Сільське господарство	23920,46	20893,07	13%
Всього	68072,33	44135,59	35%

Джерело: складено на основі [3]

Структурно (відповідно до класифікації УКТЗЕД) серед суттєвих змін в експорті продукції харчової промисловості у 2022 р. порівняно з довоєнними роками можна виділити наступні (таблиця 2, рис. 3):

- найбільшого скорочення зазнав експорт тютюну та його промислових замінників — 69%;
- за окремими категоріями спостерігається зростання експорту, зокрема продукти з м'яса та риби — 7%, цукор і кондитерські вироби з нього — 22%, продукти переробки овочів — 11%;
- за рештою категорій скорочення обсягів експорту сягає від 32 до 39 відсотків, що в цілому корелює із загальногалузевим скороченням у розмірі 34%.

Структура українського експорту продукції харчової промисловості за УКТЗЕД протягом 2018–2022 рр.

Категорія	Обсяг експорту за роками, млн дол				
	2018	2019	2020	2021	2022
Продукти з м'яса, риби	21,75	22,84	22,58	28,87	30,83
Цукор і кондитерські вироби з цукру	366,88	254,39	250,27	246,53	299,57
Какао та продукти з нього	204,08	204,59	201,37	224,01	147,03
Готові продукти із зерна	268,31	269,37	313,08	414,60	251,79
Продукти переробки овочів	172,29	191,86	172,63	200,57	222,61
Різні харчові продукти	131,98	142,68	159,57	177,29	119,69
Алкогольні і безалкогольні напої та оцет	229,84	210,82	223,69	310,45	204,71
Залишки і відходи харчової промисловості	1224,76	1486,23	1576,50	1733,14	1081,83
Тютюн і промислові замітники тютюну	398,71	437,61	441,35	453,01	138,83

Джерело: складено на основі [3]

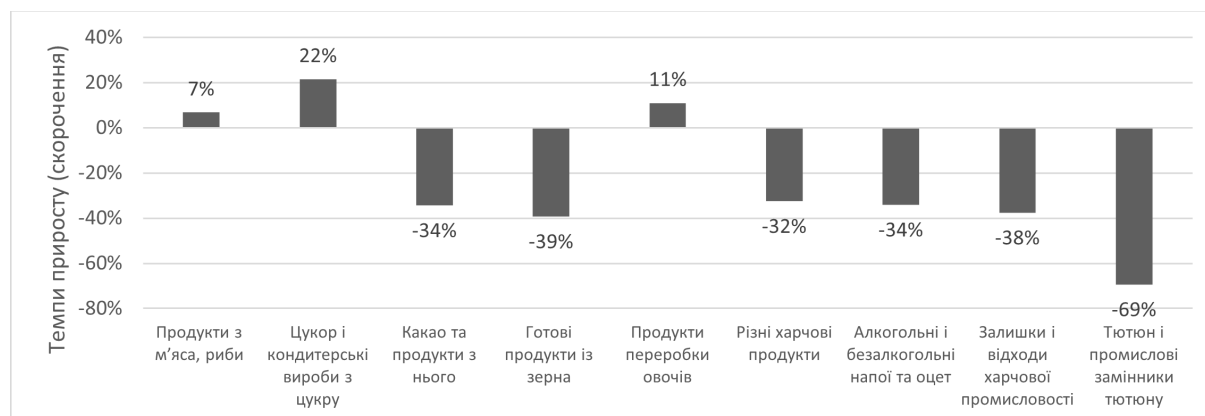
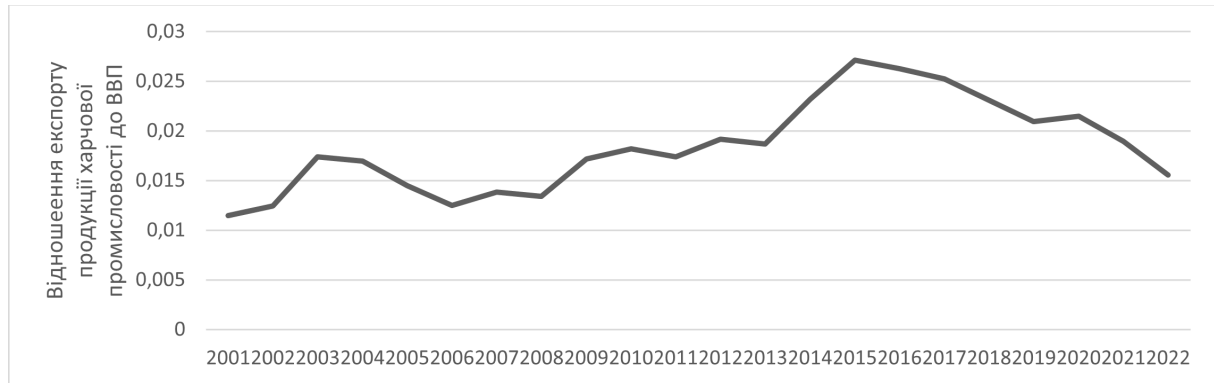

Рис. 3. Темпи приросту (скорочення) обсягів експорту окремих видів продукції харчової промисловості за УКТЗЕД у 2022 р. порівняно з 2021 р.

Джерело: побудовано на основі [3]

Динаміка відношення вітчизняного експорту продукції харчової промисловості до ВВП (рис. 4) показує, що найбільше значення даного показника було досягнуто у 2015 р., та починаючи з наступного року спостерігається тенденція до скорочення. У 2022 р. дана тенденція дещо посилилась. За темпами скорочення відношення експорту продукції харчової промисловості до ВВП (таблиця 3), можна побачити, що у 2022 р. спостерігається найбільше скорочення — 18% порівняно із середнім за вказаний період значенням у 7,4%., Другий найбільший обсяг скорочення

показника спостерігався у 2021 р. — 11,6%. Отже, негативний тренд за даним показником спостерігався ще до початку російського вторгнення.

Рис. 4. Динаміка відношення експорту продукції харчової промисловості до ВВП України протягом 2001–2022 рр.

Джерело: побудовано на основі [2; 3]

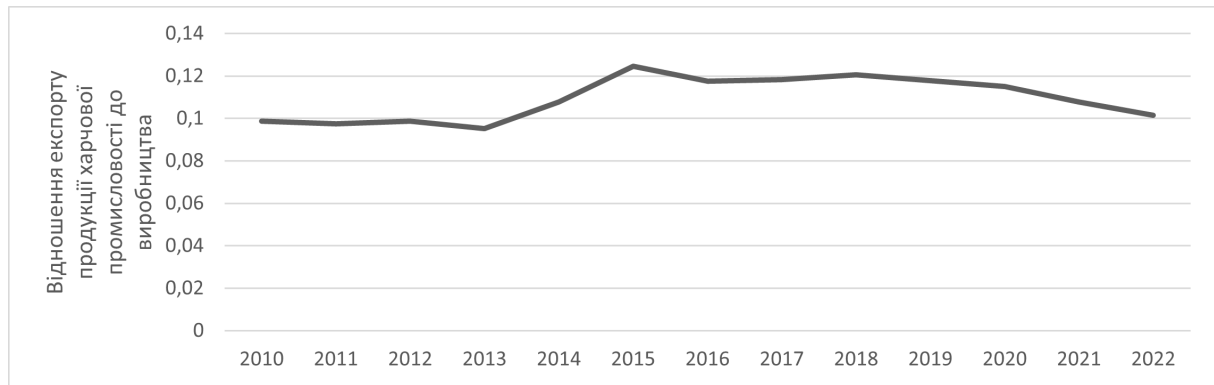
Таблиця 3

Річні темпи скорочення відношення експорту продукції харчової промисловості до ВВП України протягом 2016–2022 рр.

Рік	Темпи скорочення
2016	3,2%
2017	3,9%
2018	8,6%
2019	9,3%
2020	-2,5%
2021	11,6%
2022	18,0%
Середнє значення	7,4%

Джерело: складено на основі [2; 3]

Щодо динаміки відношення експорту продукції харчової промисловості до її загального виробництва в Україні (рис. 5) можна спостерігати дещо схожу картину: показник досягає піку у 2015 р., а потім починає поступово скорочуватись.

Рис. 5. Динаміка відношення експорту продукції харчової промисловості до загального виробництва продукції харчової промисловості в Україні протягом 2010–2022 рр.

Джерело: побудовано на основі [3; 10]

Проте відмінність полягає у менших темпах скорочення (таблиця 4). Так, середнє значення за аналогічний період становить 2,9%, а скорочення у 2022 р. становило 5,8%. Також слід зазначити, що темп скорочення даного показника у 2022 р. був не найбільшим за період— у 2021 р. спостерігалось скорочення у 6,5%.

Таблиця 4

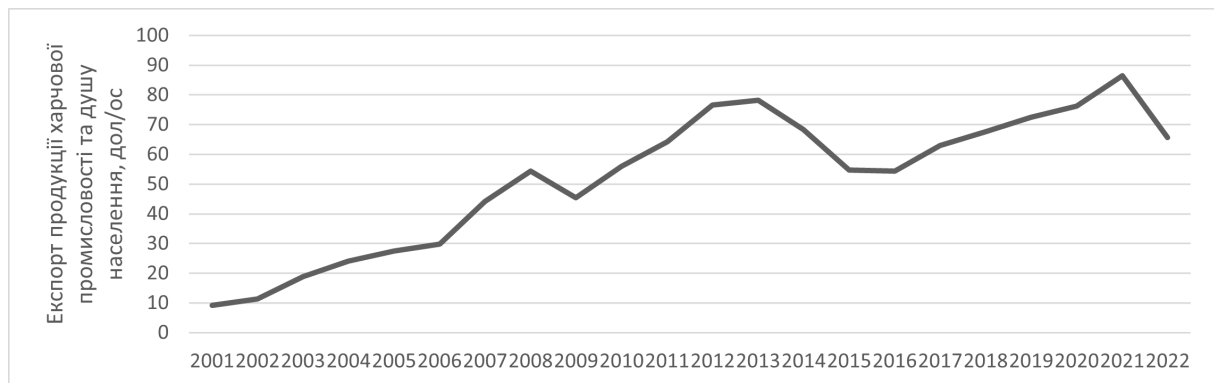
Темпи скорочення відношення експорту продукції харчової промисловості до її загального виробництва в Україні протягом 2016–2022 рр.

Рік	Темпи скорочення
2016	5,7%
2017	-0,5%
2018	-1,9%
2019	2,3%
2020	2,2%
2021	6,5%
2022	5,8%
Середнє значення	2.9%

Джерело: складено на основі [3; 10]

Динаміка експорту продукції харчової промисловості на душу населення (рис. 6) навпаки мала тенденцію до зростання протягом 2016–

2021 рр. Даний показник сягнув максимуму у 2021 р., коли склав 86,5 дол/ос, проте в 2022 р. скоротився 65,7 дол/ос. Враховуючи попередню динаміку, можна відзначити чіткий вплив початку повномасштабної війни на експорт продукції харчової промисловості на душу населення в Україні. Проте слід зазначити, що через складність оцінки населення України в умовах війни та значні розбіжності між різними оцінками, значення експорту продукції на душу населення може суттєво варіюватись.

Рис. 6. Динаміка експорту продукції харчової промисловості на душу населення в Україні протягом 2001–2022 рр., дол/ос.

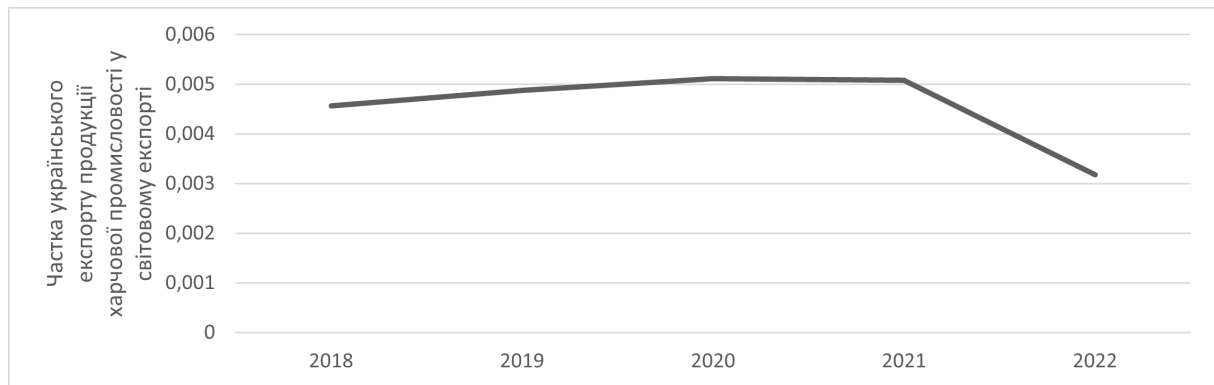
Джерело: побудовано на основі [3; 10]

Розглядаючи динаміку відношення українського до загальносвітового експорту продукції харчової промисловості (рис. 7), можна побачити значне скорочення у 2022 р. порівняно з 2021 р., при тому, що протягом попередніх років даний показник або залишався беззмінним, або демонстрував незначне зростання. Основною причиною є те, що у 2022 р., коли український експорт продукції харчової промисловості скоротився на 34%, глобальний експорт зріс на 6%.

Структурно (таблиця 5) за окремими категоріями можна спостерігати незначне зростання частки українського експорту. Це ті категорії по яким спостерігається зростання чистих значень експорту у 2022 р., а саме:

- продукти з м'яса та риби;
- цукор і кондитерські вироби з цукру;

– продукти переробки овочів.

Рис. 7. Динаміка частки українського експорту продукції харчової промисловості в структурі загального світового експорту продукції харчової промисловості протягом 2018–2022 рр.

Джерело: побудовано на основі [3; 23]

Таблиця 5

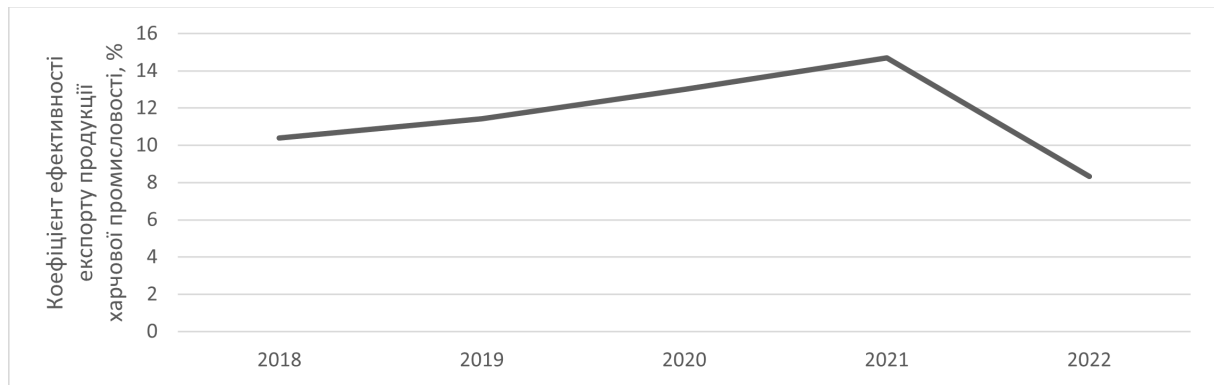
Частки українського експорту продукції харчової промисловості в структурі світового експорту за основними категоріями протягом 2018–2022 рр.

Категорія	Частка українського експорту за роками				
	2018	2019	2020	2021	2022
Продукти з м'яса, риби	0,000409	0,00044	0,000424	0,00049	0,0005
Цукор і кондитерські вироби з цукру	0,008689	0,006336	0,005783	0,00503	0,005284
Какао та продукти з нього	0,004113	0,004069	0,004036	0,003958	0,002699
Готові продукти із зерна	0,003459	0,003394	0,003842	0,00468	0,002627
Продукти переробки овочів	0,002627	0,002972	0,002683	0,002801	0,002874
Різні харчові продукти	0,001698	0,001801	0,001903	0,001856	0,001219
Алкогольні і безалкогольні напої та оцет	0,001843	0,001695	0,001876	0,002206	0,001384
Залишки і відходи харчової промисловості	0,00982	0,011952	0,013224	0,012314	0,007314
Тютюн і промислові замітники тютюну	0,008658	0,009534	0,010436	0,01024	0,002948
Загалом	0,004564	0,004878	0,005117	0,005079	0,003172

Джерело: складено на основі [3; 23]

Динаміка коефіцієнту ефективності експорту продукції харчової промисловості (рис. 8) показує, що протягом 2018–2021 рр. даний показник

мав тенденцію до зростання з темпами приросту від 9,9 до 13,9%, проте у 2022 р. відбулось значне скорочення — на 43,3%.

Рис. 8. Динаміка коефіцієнту ефективності експорту продукції харчової промисловості України протягом 2018–2022 рр., %

Джерело: побудовано на основі [2; 3; 10; 22; 23]

Таблиця 5

Коефіцієнти ефективності експорту продукції харчової промисловості в Україні та темпи приросту протягом 2018–2022 рр.

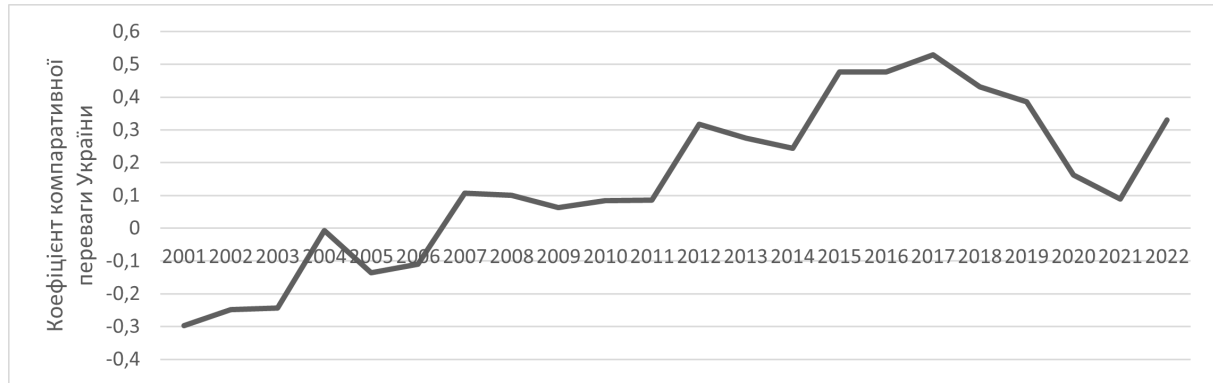
Рік	Коефіцієнт ефективності експорту	Темпи приросту (скорочення)
2018	10,389	—
2019	11,415	9,9%
2020	13,005	13,9%
2021	14,695	13,0%
2022	8,339	-43,3%

Джерело: складено на основі [2; 3; 10; 22; 23]

Динаміка коефіцієнту компаративної переваги України в експорті продукції харчової промисловості (рис. 9) є досить нестабільною, проте можна виділити декілька трендів:

- по-перше, протягом 2001–2017 рр. спостерігалось поступе зростання із суттєвими коливаннями;
- по-друге, до 2007 р. значення показника були негативними, проте починаючи з 2007 р. і далі, вони стали позитивними;
- по-третє, протягом 2018–2021 рр. показник показував скорочення, опустившись з 0,53 до 0,09 за 5 років;

- у 2022 р. можна спостерігати суттєве зростання показника; враховуючи скорочення як загального експорту, так і експорту продукції харчової промисловості в даному році, такі зміни показника можна пояснити змінами у внутрішньому споживанні, а не реальними перевагами вітчизняних експортерів.

Рис. 9. Динаміка коефіцієнту компаративної переваги України в експорті продукції харчової промисловості протягом 2001–2022 рр.

Джерело: побудовано на основі [2; 3]

Отже, підсумовуючи отримані дані, можна зробити висновок, що війна в Україні мала відчутний негативний вплив на експортний потенціал української харчової промисловості. Даний вплив виражається у погіршенні таких показників як:

- обсяги експорту продукції харчової промисловості;
- експорт продукції харчової промисловості на душу населення;
- відношення українського експорту продукції харчової промисловості до загальносвітового;
- коефіцієнт ефективності експорту продукції харчової промисловості.

При цьому за рядом інших показників динаміка не відображає змін в тренді у 2022 р. До цих показників можна віднести:

- частку продукції харчової промисловості в структурі загального експорту;
- відношення експорту продукції харчової промисловості до ВВП;

- відношення експорту продукції харчової промисловості до обсягів виробництва,

Відсутність суттєвих змін в динаміці цих показників пояснюється загальною рецесією української економіки під час війни, тобто при скороченні виробництва продукції харчової промисловості, ВВП загалом, експорту як продукції харчової промисловості так і загального, пропорції не зазнали суттєвих змін.

Висновки. На основі проведеного дослідження динаміки показників оцінювання експортного потенціалу харчової промисловості України можна визначити, що на фоні російського вторгнення харчова промисловість як і більшість інших галузей вітчизняної економіки зазнала скорочення експортного потенціалу, що полягає у негативних змінах основних показників, що було розглянуто у 2022 р. Визначено, що для харчової промисловості притаманне помірне зменшення обсягів експорту порівняно з іншими галузями, при цьому за рядом показників, що були досліджені, спостерігається збереження довоєнного тренду у 2022 р. Таким чином, експортний потенціал харчової промисловості України натуральним чином зазнав негативного впливу під час війни, проте галузь активно здійснювати експорту діяльність, а за деякими окремими видами продукції спостерігається зростання обсягів експорту. Загалом Україна змогла зберегти значну частину експортного потенціалу харчової промисловості в умовах воєнного стану.

Перспективи подальших досліджень полягають у площині аналізу факторів розвитку експортного потенціалу харчової промисловості України як у довоєнний час, так і в умовах воєнного стану, та визначенні шляхів його розвитку.

Література

1. Бондар В. Ю. Експортний потенціал як фактор розвитку підприємства. Сучасний менеджмент: науково-практична конференція (17–18 лютого 2023 р.). Київ, 2023. С. 48-51. URL: <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/download/28/567/1148-1> (дата звернення: 15.12.2023).
2. *World Bank Open Data: офіційний вебсайт.* URL: <https://data.worldbank.org/> (дата звернення: 29.12.2023).
3. *Державна служба статистики України: офіційний вебсайт.* URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.12.2023).
4. Дунська А. Р., Харченко І. А. Науково-методичні підходи до оцінювання експортного потенціалу підприємства. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: II Міжнародна науково-практична конференція* (17 травня 2021 р.). Київ, 2021. С. 162-163. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/230862> (дата звернення: 21.12.2023).
5. Лаврів І. М. Теоретичні аспекти формування експортного потенціалу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* 2016. Вип. 8, Ч. 1. С. 129-131. URL: [http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvuumevcg_2016_8\(1\)_32.pdf](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvuumevcg_2016_8(1)_32.pdf) (дата звернення: 20.12.2023).
6. Лига Д. Л., Іщенко С. В., Скрипнюк К. О., Одінцов М. М. Сучасний стан і перспективи розвитку харчової промисловості України. *Стратегічно-інноваційний розвиток суб'єктів економічної системи в умовах глобалізації: IV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція* (5–7 листопада 2019 р.). Кременчук, 2019. С. 32-35. URL:

- http://econ.kdu.edu.ua/files/files/inter-konf.2019_tezy.pdf#page=32 (дата звернення: 15.12.2023).
7. Матвеев В. В., Ярмоленко І. К. Експортний потенціал підприємства: сутність і особливості формування. *Ефективна економіка*. 2015. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3739> (дата звернення: 21.12.2023).
  8. Мельник Т. М. Експортний потенціал України: методологія оцінки та аналіз. *Міжнародна економічна політика*. 2008. Вип. 1–2. С. 241-271. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Мер_2008_1-2_11.pdf (дата звернення: 16.12.2023).
  9. Нікітіна А. В., Юдіна І. В. Удосконалення теоретико-методичних основ експортного потенціалу підприємства в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 34. С. 24-27. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/34_2018/7.pdf (дата звернення: 15.12.2023).
  10. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют (2023). *Національний банк України: офіційний вебсайт*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerate-chart> (дата звернення: 20.12.2023).
  11. Пилипенко О. Є. Розвиток харчової промисловості України. *Економіка і соціальний розвиток*. 2017. Том 23, № 3. С. 15-25. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npnukht_2017_23_3_4.pdf (дата звернення: 20.12.2023).
  12. Радченко Е. Є. Визначення сутності поняття «експортний потенціал країни». *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2013. Вип. 34. С. 205-

212. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vzuk_2013_34_29.pdf (дата звернення: 21.12.2023).
13. Римар О. Г., Мазуркевич І. О. Проблеми та перспективи розвитку харчової промисловості України. *Економіка та держава*. 2021. № 3. С. 66-70. URL: <http://www.economy.in.ua/index.php?op=1&z=4885&i=10> (дата звернення: 16.12.2023).
14. Семеренко О. Аналіз розвитку харчової промисловості України. *Економічний вісник Університету Григорія Сковороди в Переяславі*. 2017. Вип. 33. С. 168-182. URL: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=562021> (дата звернення: 23.12.2023).
15. Товста Т. Л. Інвестиційний фактор розвитку харчової промисловості України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 2. С. 18-20. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ipd_2009_2_7.pdf (дата звернення: 23.12.2023).
16. Ус Т. В. Сутність та аналіз методичних підходів до оцінки експортного потенціалу підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 119-127. URL: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/24.pdf> (дата звернення: 18.12.2023).
17. Ханова О. В., Смаль В. В. Використання коефіцієнта компаративної переваги при дослідженні особливостей міжнародного економічного співробітництва України та країн центральної Європи (на прикладі Австрії, Швейцарії, Німеччини). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2014. Т. 1, Вип. 3. С. 81-84. URL: <https://periodicals.karazin.ua/irtb/article/view/4508/4081> (дата звернення: 16.12.2023).

18. Ховрак І. В., Безпарточка В. І., Похила М. О. Оцінка експортного потенціалу України в контексті сучасних інтеграційних процесів. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 5. С. 277-282. URL: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/55.pdf> (дата звернення: 20.12.2023).
19. Хомюс Н. Л., Солтис О. М. Харчова промисловість в Україні: тенденції та перспективи розвитку на засадах сталості та інклюзивності. *Сталий розвиток економіки*. 2023. № 1(46). С. 141-148. URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/632> (дата звернення: 21.12.2023).
20. Чухраєва Н. М. Сутність та структура експортного потенціалу промислових підприємств. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2017. № 4–5. С. 73-77. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=drep_2017_4-5_16 (дата звернення: 20.12.2023).
21. Шевченко Д. М. Перспективи повоєнного відновлення харчового виробництва. *Відновлення та модернізація економіки України: виклики, пріоритети, практики: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (2 березня 2023 р.)*. Харків, 2023. С. 201-203. URL: https://www.researchgate.net/profile/Irina-Nagorna-2/publication/370073155_Donorska_dopomoga_ak_metod_vidnovlenna_ekonomiki_kraini_svitovij_dosvid/links/643e3e9ee881690c4be074ad/Donorska-dopomoga-ak-metod-vidnovlenna-ekonomiki-kraini-svitovij-dosvid.pdf#page=201 (дата звернення: 21.12.2023).

22. Food worldwide statistics. *Statista*. 2023. URL: <https://www.statista.com/outlook/io/manufacturing/consumer-goods/food/worldwide#value-added> (дата звернення: 23.12.2023).
23. International Trade Center Trade Map. URL: <https://www.trademap.org/Index.aspx> (дата звернення: 15.12.2023).

References

1. Bondar, V. Yu. (2023). Eksportnyi potentsial yak faktor rozvytku pidpriemstva [Export potential as a factor of enterprise development]. *Suchasnyi menedzhment: naukovo-praktychna konferentsiia – Modern management: scientific and practical conference*. (pp. 48-51). Kyiv. Retrieved from <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/download/28/567/1148-1> [in Ukrainian].
2. *World Bank Open Data: ofitsiinyi vebсайт – World Bank Data: official website*. Retrieved from <https://data.worldbank.org/>
3. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: ofitsiinyi vebсайт – State Statistics Committee of Ukraine: official website*. Retrieved from <https://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
4. Dunska, A. R., & Kharchenko, I. A. (2021). Naukovo-metodychni pidkhody do otsiniuvannia eksportnoho potentsialu pidpriemstva [Scientific and methodical approaches to evaluating the export potential of the enterprise]. *Biznes, innovatsii, menedzhment: problemy ta perspektyvy: II Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia – Business, innovations, management: problems and prospects: II International Scientific and Practical Conference*. (pp. 162-163). Kyiv. Retrieved from <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/230862> [in Ukrainian].
5. Lavriv, I. M. (2016). Teoretychni aspekty formuvannia eksportnoho potentsialu [Theoretical aspects of export potential formation]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni*

- ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, 8, 1, 129-131. Retrieved from [http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu.gov.ua/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvuum evcg_2016_8\(1\)_32.pdf](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu.gov.ua/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvuum evcg_2016_8(1)_32.pdf) [in Ukrainian].
6. Lyha, D. L., Ishchenko, S. V., Skrypniuk, K. O., & Odintsov, M. M. (2019). Suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku kharchovoi promyslovosti Ukrainy [The current state and prospects for the development of the food industry of Ukraine]. *Suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku kharchovoi promyslovosti Ukrainy. Stratehichno-innovatsiinyi rozvytok subiektiv ekonomichnoi systemy v umovakh hlobalizatsii: IV Mizhnarodna naukovo-praktychna internet-konferentsiia – The current state and prospects for the development of the food industry of Ukraine. Strategic and innovative development of subjects of the economic system in the conditions of globalization: IV International Scientific and Practical Internet Conference* (pp. 32-35). Kremenchuk. Retrieved from http://econ.kdu.edu.ua/files/files/inter-konf.2019_tozy.pdf#page=32 [in Ukrainian].
7. Matvieiev, V. V., & Yarmolenko, I. K. (2015). Eksportnyi potentsial pidpriemstva: sutnist i osoblyvosti formuvannia [Export potential of the enterprise: the essence and peculiarities of formation]. *Efektivna ekonomika*, 1. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3739> [in Ukrainian].
8. Melnyk, T. M. (2008). Eksportnyi potentsial Ukrainy: metodolohiia otsinky ta analiz [Ukraine's export potential: evaluation methodology and analysis]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, 1–2, 241-271. Retrieved from http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu.gov.ua/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=

UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mep_2008_1-2_11.pdf [in Ukrainian].

9. Nikitina, A. V., & Yudina, I. V. (2018). Udoskonalennia teoretyko-metodychnykh osnov eksportnoho potentsialu pidpriemstva v umovakh pohlyblennia yevrointehratsiinykh protsesiv [Improving the theoretical and methodological foundations of the enterprise's export potential in the context of deepening European integration processes]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, 34, 24-27. Retrieved from http://bses.in.ua/journals/2018/34_2018/7.pdf [in Ukrainian].
10. Ofitsiyni kurs hryvni shchodo inozemnykh valiut [Official exchange rate of the hryvnia against foreign currencies]. (2023). *Natsionalnyi bank Ukrainy: ofitsiyni vebsait – National Bank of Ukraine: official website*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerate-chart> [in Ukrainian].
11. Pylypenko, O. Ye. (2017). Rozvytok kharchovoi promyslovosti Ukrainy [Development of food industry of Ukraine. Economy and social development]. *Ekonomika i sotsialnyi rozvytok*, 23(3), 15-25. Retrieved from http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npnukht_2017_23_3_4.pdf [in Ukrainian].
12. Radchenko, E. Ye. (2013). Vyznachennia sutnosti poniattia «eksportnyi potentsial krainy» [Definition of the essence of the concept of "export potential of the country"]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, 34, 205-212. Retrieved from http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vzuk_2013_34_29.pdf [in Ukrainian].

13. Rymar, O. H., & Mazurkevych, I. O. (2021). Problemy ta perspektyvy rozvytku kharchovoi promyslovosti Ukrainy [Problems and prospects of the development of the food industry of Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava*, 3, 66-70. Retrieved from <http://www.economy.in.ua/index.php?op=1&z=4885&i=10> [in Ukrainian].
14. Semerenko, O. (2017). Analiz rozvytku kharchovoi promyslovosti Ukrainy [Analysis of the development of the food industry of Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk Universytetu Hryhoriia Skovorody v Pereiaslavi*, 33, 66-70. Retrieved from <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=562021> [in Ukrainian].
15. Tovsta, T. L. (2009). Investytsiinyi faktor rozvytku kharchovoi promyslovosti Ukrainy [Investment factor in the development of the food industry of Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 2, 18-20. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ipd_2009_2_7.pdf [in Ukrainian].
16. Us, T. V. (2018). Sutnist ta analiz metodychnykh pidkhodiv do otsinky eksportnoho potentsialu pidpriemstva [The essence and analysis of methodical approaches to the assessment of the export potential of the enterprise]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, 22, 119-127. Retrieved from <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/24.pdf> [in Ukrainian].
17. Khanova, O. V., & Smal, V. V. (2014). Vykorystannia koefitsiienta komparatyvnoi perevahy pry doslidzhenni osoblyvostei mizhnarodnoho ekonomichnoho spivrobotnytstva Ukrainy ta krain tsentralnoi Yevropy (na prykladi Avstrii, Shveitsarii, Nimechchyny) [The use of the coefficient of comparative advantage in the study of the peculiarities of international economic cooperation of Ukraine and the countries of Central Europe

- (using the example of Austria, Switzerland, Germany)]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina*, 1 (3), 81-84. Retrieved from <https://periodicals.karazin.ua/irtb/article/view/4508/4081> [in Ukrainian].
18. Khovrak, I. V., Bezpartochka, V. I., & Pokhyla, M. O. (2015). Otsinka eksportnoho potentsialu Ukrainy v konteksti suchasnykh intehratsiinykh protsesiv [Evaluation of Ukraine's export potential in the context of modern integration processes]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, 5, 277-282. Retrieved from <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/55.pdf> [in Ukrainian].
19. Khomius, N. L., & Soltys, O. M. (2023). Kharchova promyslovishtva v Ukraini: tendentsii ta perspektyvy rozvytku na zasadakh stalosti ta inkluzyvnosti [Food industry in Ukraine: trends and prospects for development on the basis of sustainability and inclusiveness]. *Stalyi rozvytok Ekonomiky*, 1(46), 141-148. Retrieved from <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/632> [in Ukrainian].
20. Chuhraeva, N. M. (2017). The essence and structure of the export potential of industrial enterprises [The essence and structure of the export potential of industrial enterprises]. *State and Regions, Series: Economy and Entrepreneurship*, 4-5, 73-77. Retrieved from http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=drep_2017_4-5_16 [in Ukrainian].
21. Shevchenko, D. M. (2023). Perspektyvy povoiennoho vidnovlennia kharchovoho vyrobnytstva [Prospects of post-war restoration of food production]. *Vidnovlennia ta modernizatsiia ekonomiky Ukrainy: vyklyky,*

- priorytety, praktyky: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Restoration and modernization of the economy of Ukraine: challenges, priorities, practices: materials of the International Scientific and Practical Conference.* (pp. 201-203). Kharkiv. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Irina-Nagorna-2/publication/370073155_Donorska_dopomoga_ak_metod_vidnovlenna_ekonomiki_kraini_svitovij_dosvid/links/643e3e9ee881690c4be074ad/Donorska-dopomoga-ak-metod-vidnovlenna-ekonomiki-kraini-svitovij-dosvid.pdf#page=201 [in Ukrainian].
22. Food worldwide statistics (2023). *Statista*. Retrieved from <https://www.statista.com/outlook/io/manufacturing/consumer-goods/food/worldwide#value-added>
23. International Trade Center Trade Map. Retrieved from <https://www.trademap.org/Index.aspx>